

[RELACJA + NAGRANIE] Niegermańska Europa Środkowa – czy chrześcijańska Europa może bez niej przetrwać? Relacja z wykładu Ewy Thompson na Angelicum

Dzieła Jana Pawła II należy odczytywać w kontekście pism i duchowych rozważań jego rodaków – nie powinniśmy traktować polskiego papieża jako kogoś, kto przypadkiem urodził się w Wadowicach, a swe prawdziwe życie rozpoczął dopiero po wstąpieniu na tron Piotrowy. Mam nadzieję, że Instytuty Jana Pawła II pozwolą na lepsze badanie kultur Europy Środkowej – mówiła prof. Ewa Thompson w wykładzie wygłoszonym w ramach cyklu „JP II Lectures”, organizowanego przez Instytut Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum.

7 kwietnia odbył się siódmy wykład Instytutu Kultury św. Jana Pawła II na rzymskim Angelicum. Wykład zatytułowany „Niegermańska Europa Środkowa – czy chrześcijańska Europa może bez niej przetrwać?” wygłosiła prof. Ewa Thompson. W problematykę tematu wprowadził zgromadzonych na sali oraz przed ekranami komputerów słuchaczy Dariusz Karłowicz, prezes Fundacji Świętego Mikołaja oraz dyrektor programowy Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie na Angelicum.

JP2 Lectures // Ewa Thompson: Non-Germanic Central Euro...

Rozpoczynając swoje wystąpienie, Ewa Thompson zwróciła uwagę, że wyrażenie „niegermańska Europa Środkowa” nie jest powszechnie stosowane. Jesteśmy oswojeni ze zwrotami „Europa Zachodnia” i „Europa Wschodnia”. Niegermańska Europa Środkowa obejmuje Polskę, Czechy, Węgry, Słowację i państwa bałtyckie. Należy także do tego dodać część krajów bałkańskich oraz Ukrainę i Białoruś. Prelegentka zaznaczyła, że nie używa terminu „Europa Wschodnia i Zachodnia” ponieważ zostały one utworzone po to, by przesłonić popełnione przez

imperialne grzechy, które przyczyniły się do osłabienia chrześcijaństwa w krajach europejskich. Thompson przypomniała książkę historyka Larry'ego Wolffa zatytułowaną *Wynalezienie Europy Wschodniej* (1994), w której wskazał on, że zwrot „Europa Wschodnia” został wymyślony przez myślicieli Oświecenia po to, by umniejszyć znaczenie zamieszkujących Europę Środkową niegermańskich narodów, wchłoniętych przez europejskie imperia.

Następnie Ewa Thompson podkreśliła, że niegermańska Europa Środkowa ma wiele do powiedzenia. Były takie okresy, gdy odgrywała ona kluczową rolę w obronie europejskiego chrześcijaństwa oraz zachodniej cywilizacji. Tak samo jest również dzisiaj – Ukraina, która walczy za Europę przeciwko wrogiemu jej imperium. Przykładem sytuacji, w których ignorowanie i niedocenywanie przesłania głoszonego przez niegermańskie narody Europy Środkowej przyniosło opłakane skutki, jest odsiecz wiedeńska z 1683 roku. Stanowiła ona pierwszy akt procesu, który, jak się okazało, ostatecznie położył kres muzułmańskim podbojom w Europie. Sobieski i Polska nie odnieśli ze swego zwycięstwa żadnych korzyści politycznych ani gospodarczych. Pomoc Austriakom nie leżała w interesie Polski. Podjęte przez Sobieskiego działania nie wynikały z politycznych kalkulacji, lecz stanowiły chrześcijańską odpowiedź na sytuację, w której inny katolicki monarcha znalazł się w śmiertelnym niebezpieczeństwie. Jednak, jak wskazała Thompson, ze względu na polityczne nieistnienie Polski w XIX wieku – kiedy to okrzepły określone interpretacje historii Europy i utrwały się kulturalne kody Zachodu – triumf wiedeński z 1683 roku i ewentualne konsekwencje jego braku są w znacznym stopniu ignorowane przez historyków.

Zdaniem Thompson mieszkańcy Europy Środkowej mogliby wiele nauczyć kraje Zachodu, gdyż dechrystianizacja Europy w znacznym stopniu wynika z faktu przyjęcia nowej epistemologii, którą upowszechniło Oświecenie, a następnie kształtowało wielu późniejszych, wyrafinowanych filozofów. Epistemologiczne podstawy zachodniej cywilizacji były arystotelesowsko-tomistyczne. Ten sposób postrzegania świata został zastąpiony podejściem heglowsko-marksistowskim, dziewiętnastowieczną „szkołą podejrzeń”, racjonalizmem oświeceniowym, a wreszcie myślą nihilistycznych filozofów XXI wieku. Na zachodnich uniwersytetach nie dominuje już tomistyczna wizja rzeczywistości – w przeciwieństwie do niegermańskiej Europy Środkowej, gdzie tomistyczna interpretacja rzeczywistości jest nieomal narodowym przyzwyczajeniem.

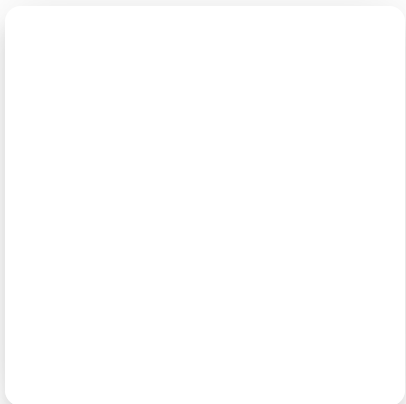
W dalszej części wykładu prof. Thompson podkreśliła, że na przestrzeni ostatnich kilku stuleci doszło do zmiany znaczenia słów odnoszących się do wielu podstawowych pojęć. Przykładem może być tutaj choćby pojęcie wolności. Obecnie w świecie zachodnim badacze i politycy odwołujący się do niego w swych pismach i przemówieniach nie zwracają uwagi na jego chrześcijańskie zakorzenienie, na ewangeliczne zapewnienie: „poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8,32). Tymczasem to rozumienie wolności, które zrodziło się w Oświeceniu i zostało wpisane w zachodnie konstytucje, ma niewiele wspólnego z tym ewangelicznym. W ujęciu oświeceniowym nacisk kładziony jest na wolność czynienia lub nieczynienia czegoś, zaś z tego założenia wynika przekonanie, iż „ludzie mogą robić ze swym ciałem, własnością i zdolnościami cokolwiek zechcą”. Zdaniem Thompson w Polsce wciąż funkcjonują takie uczelnie, gdzie nadal można spotkać naukowców przywiązanych do tych epistemologicznych wartości, dzięki którym Europa stała się Europą. Portale internetowe i wydawnictwa w typie

Teologii Politycznej stwarzają przestrzeń dla debat wokół zagadnień związanych z kulturalnymi dziejami Europy. Europa Środkowa pozostaje miejscem, gdzie wiara w katolickie dogmaty nadal jest częsta wśród ludzi prostych oraz wykształconych.

Na koniec Ewa Thompson zauważyła, że na Zachodzie podejmowane są starania o odrodzenie chrześcijańskiej kultury, lecz jak dotąd nie okazują się one udane. Zdaniem Thompson przyczyną tego jest fakt, że w ramach tych zabiegów próbuje się pozostać przy oświeceniowej epistemologii, zarazem promując chrześcijański światopogląd. Ignoruje się konieczność ponownego zakorzenienia poszczególnych pojęć w ich starożytnych źródłach greckich, rzymskich i hebrajskich. Te nieudane próby bazują na założeniu, że wystarczy, jeśli będziemy mówić o chrześcijańskiej kulturze, zakładać placówki w rodzaju Instytutu Karola Wielkiego (*Charlemagne Institute*) czy wydawać periodyki aspirujące do wyznaczania nowych trendów. Konieczne są zmiany. Dzieła Jana Pawła II należy odczytywać w kontekście pism i duchowych rozważań jego rodaków – nie powinniśmy traktować polskiego papieża jako kogoś, kto przypadkiem urodził się w Wadowicach, a swe prawdziwe życie rozpoczął dopiero po wstąpieniu na tron Piotrowy. Profesor Thompsom wyraziła nadzieję, że Instytuty Jana Pawła II – powstałe niedawno w Houston (Teksas) na University of Saint Thomas, w Waszyngtonie na Catholic University of America oraz w Rzymie na Angelicum – pozwolą na lepsze badanie kultur Europy Środkowej. Potrzebna jest nauka tutejszych języków, a zarazem opracowywanie przekładów powstałych tutaj dzieł. Jan Paweł II nie prosił o to wprost. Jednak teraz, siedemnaście lat po jego śmierci, czas wysunąć taki postulat.

Bartłomiej Kabat

Fot. Stefano Dal Pozzolo

[ENG] JP2 Lectures // Prof. Ew

Apr 8 · Podcasty Teologii Politycznej

Save on Spotify

Informacje o wykładowcach cyklu „JP2 Lectures”:

► 22 października 2021 – *Religion as Source of Peace or Unrest in Society?*

Lord John Alderdice – urodzony w 1955 w Ballymena w Irlandii Północnej. Emerytowany kierownik Centre for Resolution of Intractable Conflict (Centrum Rozwiązywania Nierozwikływalnych Konfliktów), które wcześniej założył i prowadził przez wiele lat. W 1996 został wskazany na para dożywotniego w Izbie Lordów, izbie wyższej brytyjskiego parlamentu. W ostatnich trzydziestu latach Lord Alderdice był zaangażowany w niemal każdy aspekt procesu pokojowego w Irlandii. Od 1987 roku, przez 11 lat był przewodniczącym Partii Sojuszu

Irlandii Północnej i głównym negocjatorem w porozumieniach wielkopiątkowych z 1998 roku. Lord Alderdice zawodowo jest lekarzem, psychiatrą, zarówno klinicystą i akademikiem.

► 18 listopada 2021 – *The Phenomenological Openness of Revelation*
Prof. Jean-Luc Marion – urodzony 3 lipca 1946 roku w Meudon we Francji. Historyk filozofii, fenomenolog i teolog rzymskokatolicki. Wykładał na Sorbonie oraz na Uniwersytecie Chicago. W 1992 roku otrzymał Grand Prix du Philosophie de l'Académie Française, a w roku 2008 Karl-Jaspers Preis. Jean-Luc Marion jest byłym uczniem Jacquesa Derridy, którego dzieła opierały się na teologii mistycznej, fenomenologii i filozofii nowożytnej. W listopadzie 2008 został wybrany do Akademii Francuskiej, jako *immortel* zasiadł na fotelu nr 4 w miejsce zmarłego kardynała Lustigera. Napisał wiele książek, między innymi *Bóg bez bycia* czy też *Będąc danym. Esej z fenomenologii donacji*.

► 9 grudnia 2021 – *Karol Wojtyła's Areopagus Meditations: Lessons for the 21st Century West*
George Weigel – urodzony w 1951 roku w Baltimore, filozof i teolog katolicki, autor kilkunastu książek, z których większość przetłumaczono i wydano również w Polsce – m.in. dwutomową biografię Jana Pawła II pt. *Świadek nadziei oraz Kres i początek*. Prowadzi Katedrę Studiów Katolickich Williama E. Simona w Ethics and Public Policy Center w Waszyngtonie. Odznaczony papieskim Krzyżem Pro Ecclesia et Pontifice oraz polskim Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

► 21 stycznia 2022 – *Giovanni Paolo II: eccezione o illusione?*

Prof. Andrea Riccardi – urodzony w 1950 roku w Rzymie. Włoski historyk, profesor i polityk. Jest profesorem historii współczesnej na Uniwersytecie La Terza w Rzymie, nauczał również na Uniwersytecie Bari. Kilka uniwersytetów przyznało mu tytuły honorowe w uznaniu za zasługi w dziedzinach kultury i historii. Uzyskał międzynarodową rozpoznawalność dzięki założeniu w 1968 roku Wspólnoty Sant’Egidio. W roku 2011 objął stanowisko ministra współpracy społecznej krajowej i międzynarodowej w rządzie, na czele którego stanął włoski premier Mario Monti. Urząd ten sprawował do 28 kwietnia 2013.

► 17 lutego 2022 – *Virtue, Integralism and the Priority of the Social in Catholic Political Thought*

Prof. John Milbank – urodzony w 1952 roku w Kings Langley w Anglii. Jest emerytowanym profesorem na Wydziale Teologii i Religioznawstwa Uniwersytetu w Nottingham, pełni funkcję prezesa Centrum Teologii i Filozofii. Jest najważniejszym reprezentantem kierunku myśli znanej jako Radical Orthodoxy. Charakterystyczną cechą tego ruchu jest przekraczanie konwencjonalnych granic między teologią, filozofią, polityką i teorią socjologiczną.

► 17 marca 2022 – *Christianity and Culture: A Truly Christian Life Bears Witness to Christ*

Carl A. Anderson – amerykański prawnik, trzynasty Najwyższy Rycerz Zakonu Rycerzy Kolumba - największej na świecie katolickiej organizacji świeckiej o charakterze charytatywnym zrzeszającej obecnie około 2 milionów członków. od 1983 do 1987 roku pracował w biurze Prezydenta Stanów Zjednoczonych. Był specjalnym asystentem prezydenta i pełnił funkcję dyrektora White House Office of Public

Liaison. Od 1983 do 1998 roku jako profesor wizytujący wykładał prawo rodzinne w Papieskim Instytucie Studiów nad Małżeństwem i Rodziną im. Jana Pawła II przy Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie. W 1988 roku został zastępcą prezydenta i pierwszym dziekanem nowo powstałego oddziału Wyższej Szkoły Teologicznej w Waszyngtonie, znajdującej się obecnie przy Katolickim Uniwersytecie Ameryki. W 1998 roku papież Jan Paweł II mianował go członkiem Papieskiej Akademii *Pro Vita*. Jest autorem bestselleru New York Timesa *Cywilizacja miłości: Co każdy katolik może zrobić aby zmienić świat*.

► 7 kwietnia 2022 – *Non-Germanic Central Europe: Can Christian Europe survive without it?*

Ewa Thompson – urodzona w 1937 roku w Kownie (obecnie Litwa), profesor slawistyki na Uniwersytecie Rice (Houston). Laureatka nagrody Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie za upowszechnianie kultury i literatury polskiej w świecie (2015). Autorka pracy *Trubadurzy imperium. Literatura rosyjska i kolonializm* (2000). Jej książki i artykuły są tłumaczone na język polski, ukraiński, białoruski, rosyjski, włoski, chorwacki, czeski, węgierski i chiński. Praca *Zrozumieć Rosję. Święte szaleństwo w kulturze rosyjskiej* została przetłumaczona na chiński i opublikowana w Hongkongu w 1995, w Pekinie w 1998 oraz 2015 roku. W 2019 roku książkę w polskiej wersji językowej wydała „Teologia Polityczna”.

► 18 maja 2022 – *Reconsidering Vatican Ostpolitik: The Statecraft of a Saint*

George Weigel – urodzony w 1951 roku w Baltimore, filozof i teolog katolicki, autor kilkunastu książek, z których większość przetłumaczono i wydano również w Polsce – m.in. dwutomową

biografię Jana Pawła II pt. *Świadek nadziei* oraz *Kres i początek*.
Prowadzi Katedrę Studiów Katolickich Williama E. Simona w Ethics and Public Policy Center w Waszyngtonie. Odznaczony papieskim Krzyżem *Pro Ecclesia et Pontifice* oraz polskim Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

► 9 czerwca 2022 – *John Paul II and Philosophy*

Prof. Stanisław Grygiel – urodzony w 1934 roku w Zembrzycach - polski filozof, filolog i wykładowca. Współzałożyciel kwartalnika „*Il Nuovo Areopago*” i do 2002 roku jego redaktor naczelny. W latach 1980-1983 był dyrektorem Polskiego Instytutu Kultury Chrześcijańskiej. Od 1981 był wykładowcą filozofii człowieka na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, gdzie kierował katedrą Karola Wojtyły na antropologii filozoficznej na Papieskim Instytucie Jana Pawła II. Był konsultorem Papieskiej Rady ds. Rodziny. W 1991 jako konsultor był uczestnikiem Synodu Biskupów dla Europy; po raz drugi uczestniczył w nim w roku 1999 wraz z małżonką.

*

Instytut Kultury Św. Jana Pawła II jest interdyscyplinarną instytucją naukowo-dydaktyczną powołaną na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu Św. Tomasza z Akwinu (Angelicum) w Rzymie w stulecie urodzin Jana Pawła II. Misją Instytutu jest refleksja nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata inspirowana życiem i myślą św. Jana Pawła II. Celem Instytutu ośrodka jest więc nie tylko badanie dorobku Wielkiego Papieża, ale również

myślenie wraz z nim o najważniejszych sprawach kultury duchowej, a więc np. solidarności, miłosierdziu, sztuce chrześcijańskiej, miejscu Kościoła we współczesnym świecie czy kryzysie duchowym Europy.

Instytut jest współprowadzony przez Fundację Świętego Mikołaja (wydawcę Teologii Politycznej) i w całości finansowany przez prywatnych darczyńców z Polski. **Zapraszamy serdecznie do ich grona!**

[KLIKNIJ](#) i dołącz do grona fundatorów Instytutu Kultury Św. Jana Pawła II w Rzymie

[Myśląc z Janem Pawłem II. Relacja z inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie](#)

[List Papieża Franciszka na inaugurację Instytutu Kultury św. Jana Pawła II w Rzymie](#)

[Myśl Jana Pawła II jest zbyt ważna, by zamknąć ją w muzeum. Przemówienie Dariusza Karłowicza na inauguracji Instytutu Kultury św. Jana Pawła II](#)

[Otwieramy „akademicki pomnik” dla św. Jana Pawła II. Rozmowa z rektorem Angelicum o. Michałem Paluchem OP](#)

[Kard. Stanisław Ryłko: Instytut Kultury to bijące serce Uniwersytetu](#)

O. Serge-Thomas Bonino OP: W duchu żywego tomizmu

Dariusz Karłowicz zaprasza do wspólnego budowania Instytutu Kultury
Św. Jana Pawła II

Start JP2 Studies, wykład Lorda Alderdice'a i wystawa fotografii Adama
Bujaka